

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

Факультет початкової освіти та фізичної культури

Кафедра природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

Наталія БОРБИЧ
«04» вересня 2024 року

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій

Протокол №1 від 28.08.2024

Завідувач кафедри

Тетяна БОРТНЮК

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми
Середня освіта (Фізична культура)

Наталія ДЕНИСЕНКО
«28» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ОК 1. Історія української державності та культури

освітньо-професійна програма **Середня освіта (Фізична культура)**

освітній ступінь **бакалавр**

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальність **014 Середня освіта**

предметна спеціальність **014.11 Середня освіта (Фізична культура)**

академічна група **11 ФК, 11 ФК сф**

РОЗРОБНИЦЯ: Галина ГОЛЯ, викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Очна (денна) / заочна форма навчання	
	Спеціальність 014 Середня освіта Предметна спеціальність 014.11 Середня освіта (Фізична культура)	Статус освітнього компонента Обов'язковий	
Змістових модулів – 2	Освітній ступінь: бакалавр	Рік підготовки: 1-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр: 1-й	
		Лекції 20 / 4	Семінари / Практичні 16 / 6
		Самостійна робота 48 / 69	
		Консультації 6 / 11	
		Вид контролю: екзамен	

1.1. Анотація освітнього компонента

Освітній компонент «Історія української державності та культури» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми, що спрямований на формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про історичні етапи становлення української державності, розвиток національної культури та їхній вплив на сучасні суспільні процеси. Особлива увага приділяється осмисленню української національної ідентичності, культурних традицій та цінностей, що визначають світогляд громадян демократичної держави.

Метою освітнього компонента «Історія української державності та культури» є формування розуміння сутності державних перетворень, що відбуваються в Україні, почуття патріотизму, історичної науково-обґрунтованої свідомості; розкриття специфіки української культури, визначення її місця і ролі у сучасному світовому культурному просторі; сприяння збагаченню духовного світу студентів, зростанню інтересу до самостійного творчого осмислення культурної спадщини, власній участі в культурному будівництві в Україні. Знайомство з історією державності та культурою України забезпечує інтегральне бачення розвитку національного організму – від перших проявів політичної організації на

українських землях до сучасних процесів державотворення та європейської інтеграції. Засвоєння знань з історії державності сприяє розвитку історичної пам'яті, розумінню закономірностей становлення української держави, осмисленню здобутків і втрат на різних етапах – від доби Русі-України, козацької демократії та визвольних змагань до розбудови сучасних інститутів влади. Таке навчання формує навички критичного аналізу історичних подій, уміння відокремлювати науково обґрунтовані факти від ідеологічних спотворень, що особливо актуально в умовах гібридних загроз та інформаційних маніпуляцій. Вивчення культури України розкриває духовно-ціннісні засади суспільного життя, що сприяє розвитку естетичного смаку, формуванню національної гідності й готовності до діалогу з іншими культурами на засадах взаємоповаги. Освітній компонент орієнтований на розвиток соціальних навичок (soft skills), зокрема розвиває компетентності, що стосуються впровадження Цілей сталого розвитку (системне та критичне мислення, самосвідомість, соціальна відповідальність, уміння взаємодіяти з людьми тощо). Глибоке знання історико-культурного контексту підвищує загальну ерудицію та конкурентоспроможність майбутнього вчителя фізичної культури на ринку праці, який є не лише фахівцем у сфері рухової діяльності, а й носієм національних, виховних і культурних орієнтирів.

1.2. Мета та завдання освітнього компонента

Мета освітнього компонента «Історія української державності та культури» – сформулювати в здобувачів освіти цілісне уявлення про історичний процес розвитку української державності та національної культури, усвідомлення їхнього значення для становлення сучасної української національної ідентичності та громадянських цінностей. ОК сприяє розумінню місця України в європейському історико-культурному просторі та значення інтеграційних процесів для її розвитку.

Завдання освітнього компонента:

- ознайомити здобувачів освіти з ключовими етапами становлення української державності від найдавніших часів до сьогодення;
- розкрити закономірності розвитку української нації;
- дослідити основні досягнення української культури та їх роль у формуванні суспільних цінностей;
- показати взаємозв'язок культурних процесів і державотворення;
- розвивати навички аналізу історичних джерел та критичного мислення;
- формувати повагу до національної спадщини, відповідальність за її збереження й готовність діяти в інтересах суспільства.

1.3. Пререквізити та постреквізити

Пререквізити. Вивчення освітнього компонента базується на матеріалах загальноосвітніх дисциплін «Історія України», «Всесвітня історія», «Громадянська освіта», «Мистецтво», «Основ правознавства», «Основ економіки», «Захисту України» в обсягах шкільного курсу.

Постреквізити. Знання, уміння і навички, здобуті після закінчення вивчення даного освітнього компонента стануть основою для подальшого опанування таких ОК: «Філософія», «Загальна педагогіка», «Історія педагогіки та фізичної культури», «Красознавчо-туристична діяльність в НУШ».

1.4. Характеристика освітнього компонента

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання у галузі освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методик фізичного виховання та інших фахових методик і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності.

ЗК-1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку на основі абстрактного мислення, аналізу та синтезу та розуміння закономірностей професійної діяльності, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства (*громадянська компетентність*).

ЗК-3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (*культурна компетентність*).

ЗК-6. Здатність здійснювати цілеспрямований пошук фахової інформації у сфері фізичної культури та спорту, аналізувати її достовірність і критично оцінювати для прийняття педагогічних рішень.

Результати навчання:**ПРН згідно з ОПШ**

ПРН 16. Ідентифікувати та інтегрувати українську культурну ідентичність, громадянські й морально-етичні цінності в освітню діяльність, сприяти формуванню патріотизму та національної гідності.

ПРН 20. Знати свої права і громадянські обов'язки, усвідомлювати цінності демократичного суспільства, верховенство права та права і свободи людини й громадянина в Україні, формувати власну філософську та світоглядну позицію відповідно до цих принципів.

Результати навчання:**Результати навчання за освітнім компонентом**

Знання та розуміння: основних етапів розвитку української державності та ключових подій, пов'язаних із боротьбою за незалежність і суверенітет; особливостей формування української державності та специфіки геополітичного становища українських земель; ролі провідних історичних діячів та їхнього внеску у формування політичних і культурних процесів; закономірностей розвитку української культури, її зв'язку з суспільними трансформаціями; характерних рис кожного історичного періоду, спільних і відмінних тенденцій, їх значення для державотворення та формування національної ідентичності.

Уміння застосовувати знання та розуміння: аналізувати історію України як окремого народу і держави, а також у контексті європейської та світової історії; здійснювати періодизацію історичних процесів, порівнювати явища різних епох, виявляти їх спадковість і відмінності; інтерпретувати соціально-історичні та культурологічні явища, визначати їхній вплив на розвиток українського суспільства; орієнтуватися в сучасних культурних і суспільних тенденціях, співвідносити їх із історичними процесами.

2. Зміст освітнього компонента**Змістовий модуль 1.****ДЕРЖАВОТВОРЧІ ТА КУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:****ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО XIX СТОЛІТТЯ**

Тема 1. Державність і культура: поняття, ознаки, символи. Становлення українського етносу та початки державності на українських землях.

Тема 2. Зародження української державності. Київська Русь.

Тема 3. Місце і роль Галицько-Волинського князівства в історії української державності.

Тема 4. Утворення поліетнічної литовсько-українсько-білоруської держави.

Тема 5. Запорозька Січ як своєрідне втілення української козацької державності.

Тема 6. Українська державність доби Руїни та Гетьманщини.

Тема 7. Відродження ідей української державності (XIX поч. XX ст.)

Змістовий модуль 2

ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ:
ПОЛІТИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Тема 8. Відновлення державності українського народу (1917–1921 рр). Центральна Рада. Гетьманат. Директорія.

Тема 9. Боротьба за відродження української держави. Особливості державотворення УРСР у воєнний час (1939-1945) та культурна післявоєнна відбудова.

Тема 10. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної незалежності УРСР.

Тема 11. Державотворчі та культурні процеси незалежної України.

Тема 12. Українське державотворення ХХІ століття: сучасність, реалії та перспективи.

Тема 13. Європейський вимір українського простору.

3. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								Форми роботи/контролю*
	денна форма здобуття вищої освіти				заочна форма здобуття вищої освіти				
	усього	у тому числі			усього	у тому числі			
лекції		семінар	самосроб	лекції		семінар	самосроб		
Змістовий модуль 1.									
ДЕРЖАВОТВОРЧІ ТА КУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ХІХ СТОЛІТТЯ									
Тема 1. Державність і культура: поняття, ознаки, символи. Становлення українського етносу та початки державності на українських землях.	6	2	2	2	6	2		4	УО, ДС, Т, П
Тема 2. Зародження української державності. Київська Русь.	6	2		4	6			4	УО, РМГ, П
Тема 3. Місце і роль Галицько-Волинського князівства в історії української державності.	5		2	3	5		2	5	Д, Т, РМГ
Тема 4. Утворення поліетнічної литовсько-українсько-білоруської держави.	5	2		3	5			5	УО, ДС, Т
Тема 5. Запорізька Січ як своєрідне втілення української козацької державності.	7	2	1	4	6			6	РМГ, П, ДС
Тема 6. Українська державність доби Руїни та Гетьманщини.	7	2	2	3	5			5	УО, ДС, Т
Тема 7. Відродження ідей української державності (ХІХ поч. ХХ ст.)	5		2	3	5			5	УО, ДС,

Модульний контроль 1	1		1		2		2		МК
Разом за змістовим модулем 1	42	10	10	22	40	2	4	34	
Змістовий модуль 2 ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ПОЛІТИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ									
Тема 8. Відновлення державності українського народу (1917–1921 рр). Центральна Рада. Гетьманат. Директорія.	6	2		4	6			6	УО, РМГ, П
Тема 9. Боротьба за відродження української держави. Особливості державотворення УРСР у воєнний час (1939-1945) та культурна післявоєнна відбудова.	9	2	1	6	6	2		4	РМГ, ДС, УО
Тема 10. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної незалежності УРСР.	6	2		4	6			6	УО, Т, Д
Тема 11. Державотворчі та культурні процеси незалежної України.	6		2	4	6			6	УО, РМГ, П
Тема 12. Українське державотворення ХХІ століття: сучасність, реалії та перспективи.	7	2	2	3	6			6	РМГ, ДС
Тема 13. Європейський вимір українського простору.	7	2		5	7			7	ПО, ДС
Модульний контроль 2	1		1		2		2		МК
Разом за змістовим модулем 2	42	10	6	26	39	2	2	35	
Консультації ¹	6				11				
Усього годин	90	20	16	48	90	4	6	69	

* Форми роботи/контролю: УО – усне опитування, ПО – письмове опитування, ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІЗ – індивідуальне завдання, РМГ – робота в малих групах, КП – командні проекти, П – презентація результатів виконаних завдань та досліджень, МК / КР – модульний контроль / контрольна робота, Р – реферат, Е – есе, АТ – аналіз твору тощо.

4. Темі лекційних занять

№ з/п	№ теми	Назва теми	К-ть годин	
			денна	заочна
Змістовий модуль 1. ДЕРЖАВОТВОРЧІ ТА КУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО ХІХ СТОЛІТТЯ				
1.	1	Становлення українського етносу та початки державності на українських землях.	2	2
2.	2	Виникнення та становлення давньоруської держави	2	
3.	4	Консолідація литовських, українських та білоруських земель у спільну поліетнічну державу	2	

4.	5	Специфіка козацького державотворення.	2	
5.	6	Гетьманування Івана Мазепи та нове відродження українських земель на зламі XVII–XVIII ст.	2	
Змістовий модуль 2 ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ПОЛІТИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ				
8.	8	Українське національне державотворення (1917-1921 рр.)	2	
9.	9	Формування та функціонування радянської державності в Україні за умов тоталітаризму (1921-1939 рр.).	2	2
10.	10	Державотворчі процеси в незалежній Україні.	2	
11.	12	Політичні інституції та соціально-економічні трансформації України у XXI ст.	2	
12.	13	Україна на шляху до євроінтеграції: проблеми та перспективи.	2	
Разом			20	4

5. Теми семінарських та практичних занять

№ з/п	№ теми	Назва теми	Кількість годин	
			денна	заочна
Змістовий модуль 1. ДЕРЖАВОТВОРЧІ ТА КУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ: ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО XIX СТОЛІТТЯ				
1	1	Найдавніші державні утворення на українських землях (Кімерія, Скіфія, Сарматія): історична, державотворча та культурна спадщина.	2	
2	3	Початки державності та культури на українських землях. Київська Русь. Галицько-Волинська держава.	2	2
3	5	Козацька держава: культурні традиції та фізичне виховання в Запорізькій Січі.	1	
4	6	Українська культура періоду бароко (друга половина XVII–XVIII ст.).	2	
5	7	Національне відродження XIX — поч. XX ст.: особливості державотворення, значення спортивних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт» для розвитку культури.	2	
6	1-7	Модульний контроль 2	1	2
Змістовий модуль 2 ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ПОЛІТИЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ				
7	9	Особливості державотворення УРСР у воєнний час (1939-1945) та культурна післявоєнна відбудова.	1	
8	11	Державотворчі та культурні процеси незалежної України.	2	
9	12	Російсько-українська війна: імперський та культурний геноцид в Україні.	2	
10	8-13	Модульний контроль 2	1	2

Разом	16	6
-------	----	---

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

Навчальний матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальними матеріалами, який опрацьовується на навчальних заняттях. Формами контролю є усні опитування, тести, індивідуальні завдання.

Самостійна робота здобувачів освіти включає:

- підготовку до аудиторних занять (лекцій, семінарських, тощо);
- виконання завдань з освітнього компонента впродовж семестру;
- роботу над окремими темами освітніх компонентів, які згідно з робочою програмою освітнього компонента винесені на самостійне опрацювання здобувачами освіти;
- підготовку до всіх видів підсумкового контролю, у тому числі і модульних робіт;
- участь у науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах тощо;

Теми	Усього год. самостійної роботи (денна / заочна)	Література	Контрольні заходи
Теми 1-7	24 год. / 34 год. Опрацювати літературу підготуватися до висвітлення й обговорення питань на семінарських заняттях (8 год. / 10 год.). Підготуватися до висвітлення й обговорення питань для самоконтролю, опрацювавши рекомендовану літературу (7 год. / 10 год.) Виконати рекомендовані завдання самостійної роботи (7 год. / 12 год.): - аналітичне опрацювання теоретичних понять; - історико-хронологічний аналіз державотворчих процесів; - порівняльно-аналітичне завдання; - робота з історичними джерелами Підготовка до модульного контролю 1 (2 год. / 2 год.)	Основна: 1, 2, 3, 5 6,7, 9 Допоміжна: 4, 6, 10, 16, 17, 18, 20	усне опитування, робота в малих групах; виступи; узагальнююча та порівняльна таблиці
Теми 8-13	24 год. / 35 год. Зареєструватися та пройти онлайн-курс «Новітня історія України: від початку Другої світової війни до сучасності»*. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KNU+101+2014 T2 (12 год. / 18 год.) Виконання та представлення ІЗ (10 год. / 15 год.) Підготовка до модульного контролю 2 (2 год. / 2 год.)	Основна: 1, 2, 4, 7 Допоміжна: 10, 15, 19, 21, 22 Інформаційні ресурси: 13	онлайн-курс: тематичне та фінальне тестування, результат: сертифікат, прогрес (у %); презентація ІЗ
Разом:			48 год. / 69 год.

* Передбачено проходження онлайн-курсу «Новітня історія України: від початку Другої світової війни до сучасності» (Prometheus) як елемент неформальної освіти. Зарахування результатів такого навчання здійснюється згідно з Положенням про порядок визнання результатів навчання здобувачів

вищої та фахової передвищої освіти, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, у Комунальному закладі вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Критерії оцінювання самостійної роботи (рекомендованих завдань)

Оцінювання рекомендованих завдань самостійної роботи здійснюється відповідно до визначених критеріїв і передбачає перевірку: повноти розкриття завдання; рівня теоретичних знань; уміння аналізувати та узагальнювати матеріал; здатності формулювати власні аргументовані висновки; використання наукових та історичних джерел; дотримання вимог академічної доброчесності.

Бали (денна/заочна)	Зміст оцінювання
4 / 10-9	Повне, глибоке та системне розкриття завдань; чітка логічна структура; наявність аналізу, порівнянь, узагальнень; аргументовані власні висновки; використання наукових та історичних джерел; дотримання академічної доброчесності; відсутність змістових помилок.
3 / 6-8	Зміст завдань розкрито повною мірою; матеріал викладено логічно; присутні елементи аналізу та узагальнення; наявні незначні неточності або окремі структурні недоліки; достатня аргументація.
2 / 3-5	Зміст завдань розкрито частково; переважає описовий характер; недостатня глибина аналізу; є окремі змістові або логічні помилки.
1 / 1-2	Поверхове викладення матеріалу; фрагментарність; слабка аргументація; значні змістові неточності.

Критерії оцінювання самостійної роботи (онлайн-курс)

Оцінювання виконання самостійної роботи (*проходження онлайн-курсу «Новітня історія України: від початку Другої світової війни до сучасності»*) відбувається відповідно до досягнень студента відображених в розділі «Прогрес» та наявності/відсутності Сертифікату про успішне проходження курсу:

Бали (денна/заочна)	Зміст оцінювання
1 / 1-2	10-30 % показник Прогресу.
2 / 3-5	31-60 % показник Прогресу.
3 / 6-7	61-80 % показник Прогресу + наявність Сертифікату.
4 / 8-9	81-90 % показник Прогресу + наявність Сертифікату.
5 / 10	91-100 % показник Прогресу + наявність Сертифікату

Індивідуальне завдання

Складовою самостійної роботи здобувача освіти є індивідуальне завдання. Підготовка ІЗ здійснюється на основі опрацьованого матеріалу та зібраної інформації, її аналізу та формулювання висновків. ІЗ оформляється у відповідності з встановленими вимогами.

Завдання виконання індивідуального завдання полягає у міні-дослідженні на задану тему.

В індивідуальній роботі здобувачі освіти повинні показати:

- правильне розуміння поставленого завдання;
- вміння працювати з літературними джерелами;
- висловлювати свої думки стосовно вибраної теми і робити обґрунтовані висновки на основі проведеного дослідження;

– можливість використовувати теоретичні знання, отримані на практичних заняттях, застосовувати сучасні методи дослідження роботи з інформацією.

Тематика, термін виконання і захисту ІЗ доводиться до відома здобувачів освіти не пізніше 3-го тижня від початку семестру.

Тематика ІЗ

1. Здійснити комплексний аналіз впливу християнства на формування духовних і культурних цінностей українського народу від Київської Русі до сучасності.

2. Дослідіть механізми політичної легітимації київських князів та порівняйте їх з практиками західноєвропейських монархів.

3. Дослідити вплив українського козацтва на формування національної самосвідомості українців у XVI–XVIII століттях».

4. Здійснить порівняльну характеристику Війська Запорозького та армій ранньомодерної Європи. У чому була унікальність військово-політичної організації козацтва?

5. Проведіть історіографічний аналіз поняття «державного суверенітету» у документах УНР і ЗУНР.

6. Проаналізувати, як події Голодомору 1932–1933 років відображено в літературі, мистецтві та колективній пам'яті українського суспільства.

7. Дослідіть культурні зміни після 1991 р.: як формувалася сучасна українська ідентичність?

8. Здійснить комплексний аналіз впливу української діаспори ХХ століття на збереження та популяризацію національної культури за кордоном.

9. Дослідити вплив сучасної війни росії проти України на культурну ідентичність та творчість українців.

10. Здійснить комплексний аналіз культури, мистецтва і мови як інструментів спротиву російській агресії.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Критерій	Зміст оцінювання	Бали (денна/заочна)	
		Бали	Опис
Науково-дослідницький підхід	Визначення мети, завдань, об'єкта, предмета; обґрунтованість методів дослідження.	1 / 2	логічно сформульована мета й завдання, дослідницький підхід простежується чітко.
		0,5 / 1	мета сформульована, але завдання або методи описані поверхово.
		0	відсутній елемент дослідницької роботи.
Робота з джерелами та літературою	Обсяг, різноманітність і якість використаних джерел (історичні документи, наукові статті, електронні ресурси)	1 / 2	використано різноманітні достовірні джерела, є критичний аналіз.
		0,5 / 1	обмежена кількість джерел або поверховий аналіз.
		0	посилання відсутні або недостовірні.
Змістовність і глибина аналізу	Ступінь розкриття теми, логіка викладу, власні висновки	1 / 2	тема розкрита повно, аналіз аргументований, присутній власний погляд.
		0,5 / 1	виклад описовий, висновки узагальнені.
		0	робота поверхова, без аналізу.
Культура письма й оформлення	Відповідність академічним вимогам: структура, цитування, мова, грамотність, оформлення посилань	1 / 2	логічна структура, без помилок, правильне оформлення джерел.
		0,5 / 1	незначні відхилення у стилі чи структурі.
		0	відсутня структура, численні помилки.
Творчий підхід і	Оригінальність виконання, уміння	1 / 2	робота виразно авторська, є власні інтерпретації.

самостійність	узагальнювати, порівнювати, робити власні висновки	0,5 /1	частково самостійна, спостерігається шаблонність.
		0	відсутня індивідуальність або виявлено запозичення.

9. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчальної діяльності:

1) за джерелом інформації: словесні: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація, Zoom ін.), пояснення, розповідь, бесіда; наочні: ілюстрація, демонстрація; практичні: робота з історичними джерелами.

2) за логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) за ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом науково-педагогічного працівника; самостійна робота здобувачів освіти: з навчальними матеріалами.

5) інтерактивні методи навчання, методи розвитку критичного мислення.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчальної діяльності: навчальні дискусії, створення ситуації пізнавальної новизни, створення ситуації зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

10. Форми контролю знань та критерії оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F). Згідно з п. 2.1. Положення про порядок оцінювання знань здобувачів освіти в умовах кредитно-трансферної системи організації освітнього процесу оцінювання академічних досягнень здобувачів освіти здійснюється під час міжсесійного (поточного та модульного) та підсумкового (семестрового) контролю знань.

Поточний контроль здійснюється з метою оцінювання якості роботи здобувача освіти впродовж семестру під час проведення семінарських занять, а також для перевірки якості самостійної роботи здобувачів освіти. Поточний контроль може проводитися у формі усного чи письмового опитування або експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях тощо, виступів здобувачів освіти при обговоренні питань на семінарських заняттях, а також у формі комп'ютерного тестування тощо.

За роботу на семінарських заняттях бали розподіляються таким чином:

Бал (денна/заочна)	Критерії оцінювання знань здобувача освіти на семінарському занятті		
	Характер пізнавальної діяльності	Структура відповіді	Характер відповіді
Мінімальна кількість – 0-1 / 0-2	Репродуктивне відтворення начального матеріалу у вигляді доповнення до відповіді студентів	Зачитує виклад матеріалу за лекцією	Відповідь ситуативно усвідомлена
Нижче середньої – 2 / 3-5	Репродукція основних понять, категорій, принципів і закономірностей. Роз'яснення переважної кількості позицій	Зачитує визначення за лекцією (або з словника). Зачитує виклад матеріалу за лекцією та підручниками.	Відповідь усвідомлена, з наведенням власних прикладів

Вище середньої – 3-4 / 6-9	Наведення власних прикладів щодо застосування розкритих проблем	Чітка структурована відповідь за попередньо підготовленим планом та детальним описом його позицій, використання додаткових джерел	Повне та ґрунтовне висвітлення проблеми, узагальнення викладеного у вигляді чіткого переліку позицій
Максимальна кількість – 5 / 10	Представлення власної моделі, схеми, віртуального проекту тощо	Власний мотивований, обґрунтований та відмінний від традиційного варіант відповіді	Повне та ґрунтовне висвітлення проблеми із застосуванням нетрадиційних форм викладу

Модульний контроль знань здійснюється через проведення аудиторних письмових контрольних робіт. Модульний контроль здійснюється на останньому в поточному змістовому модулі практичному занятті.

Критерії оцінювання модульного контролю знань

Вид завдання	Макс. к-сть балів (денна / заочна)	Бали (денна / заочна)	Критерії оцінки
Перше завдання (репродуктивне)	2 / 4	2 / 4-3	Поняття розкрито повно й коректно; відповідь логічна, без фактичних помилок; використано базову історичну термінологію.
		1 / 2-1	Поняття визначено частково; допущено незначні неточності, відповідь не повна.
Друге завдання (проблемно-аналітичне)	/ 5	3 / 4-5	Чітко визначено причинно-наслідкові зв'язки між історичними процесами; наведено доречні історичні приклади; відповідь структурована та аргументована.
		2 / 3	Визначено основні причини, але без глибокого аналізу; частково простежено логіку подій; незначні неточності або неповнота відповіді.
		1 / 2	Названо лише окремі факти без пояснення; слабо простежується причинно-наслідковий зв'язок або він відсутній.
		0 / 1	Відповідь поверхнева; відсутнє розуміння суті історичного процесу; причинно-наслідковий зв'язок відсутній.
Третє завдання (творчо-пошукове)	3 / 6	3 / 5-6	Глибокий аналіз проблеми; виявлено взаємозв'язки між історичними періодами; використано аргументацію; сформульовано самостійні висновки; простежено історичну тяглість та вплив на сучасність.
		2 / 3-4	Наявний аналіз, але без достатньої глибини; висновки частково обґрунтовані; відсутня історична перспектива.
		1 / 2-1	Переважає опис без аналітики; висновки поверхові.
		0 / 1	Відсутній аналіз; слабка аргументація.
Всього балів	8 / 10		

Підсумковий контроль знань проводиться у формі **екзамену**. Екзамен передбачає відповіді на питання, в яких здобувачі освіти повинні продемонструвати знання та сформулювати на їх основі розуміння проблематики курсу, а також отримані компетентності. Екзамен є обов'язковою підсумковою формою контролю, яка дає змогу оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведена до рівня поточних форм контролю.

Перелік питань для семестрового контролю

1. Визначте зміст поняття «українська національна ідентичність» і як вона формувалася в різні історичні періоди?
2. Визначте зміст поняття «державність» та її ознаки.
3. У чому полягає суть та історичне значення поняття «християнізації Русі».
4. Дайте визначення поняття «Київська Русь» як першої держави східних слов'ян?
5. Що означає термін «українське бароко», і чим воно відрізняється від західноєвропейського?
6. Як поняття «національне відродження» відображає процес пробудження української культури у XIX столітті?
7. Визначте сутність поняття «Слобожанщина» і «Запорізька Січ».
8. У чому полягає зміст поняття «козацька демократія»?
9. У чому полягає зміст поняття «культурна спадщина» і як вона охороняється в сучасній Україні?
10. Як поняття «колективна пам'ять» допомагає зрозуміти ставлення українців до історичних травм?
11. Поясніть поняття «Розстріляне відродження» і чому цей період став символом духовної трагедії української інтелігенції?
12. Визначте зміст поняття «радянська ідеологія» і як вона вплинула на розвиток української культури у XX столітті?
13. У чому полягає зміст поняття «національна символіка» та як вона еволюціонувала?
14. Що означає термін «Революція Гідності» і який її культурно-історичний вплив?
15. Як поняття «громадянське суспільство» реалізується в українському культурному контексті?
16. Що означає термін «діаспора» і яку роль відіграють українці за кордоном у збереженні культури?
17. Дайте визначення поняття «європейська інтеграція» та як воно пов'язане з культурним розвитком сучасної України?
18. Що означає термін «незалежність України» у політичному й культурному вимірах?
19. Що означає термін «воєнна культура» сучасної України і як війна впливає на мистецтво та суспільні цінності?
20. Визначте зміст поняття «культурна дипломатія» та як вона сприяє зміцненню позицій України у світі?
21. Охарактеризуйте основні етапи формування українського етносу та поясніть, які чинники найбільше вплинули на становлення ранньої державності.
22. Розкрийте політичну структуру Київської Русі та поясніть, які елементи цієї моделі можна вважати інноваційними для свого часу.
23. Поясніть значення хрещення Русі для розвитку державності й культури, наведіть приклади його довготривалих наслідків.
24. Порівняйте політичні та культурні моделі Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. У чому полягає спадковість і відмінність між ними?
25. Поясніть роль Галицько-Волинської держави у збереженні державницьких традицій Русі та оцініть її внесок у європейську політичну культуру.
26. Розкрийте особливості поліетнічності Литовсько-Українсько-Білоруської держави та поясніть, як різні етнічні групи впливали одна на одну.
27. Назвіть найважливіші правові документи Великого князівства Литовського та поясніть їхній вплив на українські землі.

28. Охарактеризуйте соціально-політичний устрій Запорозької Січі та поясніть, чому її вважають унікальним феноменом козацької демократії.
29. Поясніть причини виникнення козацтва та оцініть його роль у формуванні української національної ідентичності.
30. Розкрийте причини та наслідки Руїни, поясніть, як цей період вплинув на подальшу історію української державності.
31. Охарактеризуйте Гетьманщину як державне утворення та проаналізуйте еволюцію її політичних інститутів.
32. Поясніть основні ідеї та напрями українського національного відродження XIX — початку XX ст., наведіть приклади ключових діячів.
33. Порівняйте державотворчі концепції Центральної Ради та Гетьманату. У чому їхні принципові відмінності?
34. Поясніть, чому Українська Народна Республіка зазнала поразки, визначте політичні та зовнішні причини.
35. Охарактеризуйте особливості державотворення УРСР у 1939–1945 рр. та поясніть, як війна вплинула на культурну сферу.
36. Поясніть, як політичні зміни в СРСР у 1980–1990-х рр. сприяли відновленню української незалежності.
37. Оцініть зміст та значення Акту проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року.
38. Поясніть основні напрямки культурної політики незалежної України та наведіть приклади її впливу на національну ідентичність.
39. Охарактеризуйте ключові виклики державотворення України у XXI столітті та поясніть, як вони впливають на формування європейського курсу держави.
40. Оцініть роль культури як чинника зміцнення сучасної української державності, наведіть приклади з різних сфер (мистецтво, освіта, медіа).
41. Створіть рейтинг із 10 діячів, які здійснили найбільший вклад у процеси українського державотворення. Свій вибір аргументуйте.
42. Дослідіть спільні ознаки у революціях, що відбувалися на українських землях у XX–XXI століттях.
43. Створіть рейтинг із 5 діячів, які здійснили найбільший вклад у процеси українського державотворення періоду Гетьманщини. Свій вибір аргументуйте.
44. Створіть рейтинг із 5 діячів, які здійснили найбільший вклад у процеси українського державотворення періоду Київської Русі. Свій вибір аргументуйте.
45. Створіть рейтинг із 5-10 діячів, які здійснили найбільший вклад у процеси українського державотворення незалежної України. Свій вибір аргументуйте.
46. Створіть рейтинг із 5-7 діячів, які здійснили найбільший вклад у процеси українського державотворення періоду Центральної Ради, Гетьманату та Директорії. Свій вибір аргументуйте.
47. Складіть послідовний історичний ряд назв українських державних утворень, які існували протягом III–XVII ст., визначивши періоди та характерні особливості кожної.
48. Складіть послідовний історичний ряд назв українських державних утворень, які існували протягом XVII–XX ст., визначивши періоди та характерні особливості кожної.
49. Доберіть факти на підтвердження або спростування вислову В. Винниченка: «Центральна Рада,.. з виконавчого органу поєднаних партійних і громадських груп, яким вона була з початку революції, стала вищим і не тільки виконавчим, але й законодавчим органом всього організованого українського народу».
50. Запропонуйте 5-7 державотворчих документів, які визначали процес державотворення від найдавніших часів до XVII ст. Які головні ідеї на шляху до зміцнення державності регламентують запропоновані документи? Відповідь обґрунтуйте.
51. Запропонуйте 5-7 державотворчих документів, які визначали процес державотворення від XVII ст. до сьогодення. Які головні ідеї на шляху до зміцнення державності регламентують запропоновані документи? Відповідь обґрунтуйте.

52. Підберіть та поясніть відповідні терміни та визначте основних персоналій Доби козаччини (5-7 термінів та персоналій). Поясніть свій вибір.
53. Підберіть та поясніть відповідні терміни та визначте основних персоналій часів Київської Русі (5-7 термінів та персоналій). Поясніть свій вибір.
54. Створіть інтелект-карту, що відображатиме протодержавні утворення на українських землях.
55. Створіть інтелект-карту, що відображатиме державотворчий процес у Київській Русі.
56. Створіть інтелект-карту, що відображатиме державотворчу політику президентів незалежної України.
57. Запропонуйте 5-7 культурних пам'яток Київської Русі, які визначали культурний розвиток держави. Яка роль кожної культурної пам'ятки у зміцненні державності? Відповідь обґрунтуйте.
58. Запропонуйте 5-7 культурних осередків XIX-XX ст., які визначали культурний розвиток держави. Яка роль кожної організації у зміцненні державності? Відповідь обґрунтуйте.
59. Запропонуйте варіанти використання спільних елементів української культури від племен трипільської доби до сучасної України.
60. Сформулюйте власне бачення майбутнього української державності. Які історичні уроки є найважливішими для розвитку України у XXI столітті?

Критерії оцінювання семестрового контролю

Вид завдання	Бали	Критерії оцінки
Перший рівень	6-5	Здобувач освіти володіє матеріалом в повному обсязі. Відповідь на питання сформульовано в термінах освітнього компонента, викладено науковою мовою.
	4-3	Здобувач освіти загалом володіє навчальним матеріалом, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки
	2-0	Здобувач освіти частково володіє навчальним матеріалом або не володіє навчальним матеріалом
Другий рівень	10-8	Здобувач освіти володіє матеріалом в повному обсязі; аргументовано його викладає; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичного питання; демонструє авторську позицію здобувача освіти
	7-5	Самостійно викладає основний зміст навчального матеріалу, але без глибокого всебічного аналізу
	4-2	Здобувач освіти не в змозі ґрунтовно викласти зміст питання, допускаючи при цьому суттєві помилки
	1-0	Здобувач вищої освіти не в змозі викласти зміст питання, не володіє ключовими поняттями, не володіє навчальним матеріалом
Третій рівень	14	Здобувач освіти дав повну, інноваційно орієнтовану, креативну, вичерпну відповідь, яка складається з: правильного вибору алгоритму вирішення завдання; структурованого викладу матеріалу теоретичної частини завдання; ґрунтовних висновків; авторське бачення проблеми та її практичне вирішення
	13-10	Здобувач освіти розуміє суть завдання, наявна особистісна позиція студента. Відповіді властиві інноваційність і креативність у вирішенні практичного завдання. Містить деякі помилки у виборі алгоритму вирішення завдання
	9-5	Здобувач освіти розуміє сутність проблеми, знає алгоритм її розв'язання. Містить суттєві помилки у виборі та реалізації алгоритму вирішення завдання; відсутня авторська позиція; містить грубі помилки й не має пояснень і висновків

	4-0	Здобувач освіти не розуміє або не повністю розуміє завдання; не в змозі його виконати; виконав завдання частково або й повністю неправильно (виконав менш ніж 20% завдання)
--	------------	---

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти
(денна форма навчання)

Поточний, модульний контроль та самостійна робота													Е
Змістовий модуль I						Змістовий модуль II							
T1	T3	T5	T6	T7	T1-T7	МК 1	T9	T11	T12	T8-T13		МК2	
С	С	С	С	С	СР	П	С	С	С	СР	ІЗ	П	
5	5	5	5	5	4	8	5	5	5	5	5	8	30
Всього балів:													100

Умовні позначення: С – семінарське заняття, П – практичне заняття, СР – самостійна робота, МК – модульний контроль, Е – екзамен, ІЗ – індивідуальне завдання.

Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти
(заочна форма навчання)

Поточний, модульний контроль та самостійна робота						Е
					T1-T13	
T3	T1-T7	МК 1	T8-T13	МК 2	ІЗ	
С	СР	П	СР	П	ІЗ	
10	10	15	10	15	10	30
Всього балів:						100

Умовні позначення: С – семінарське заняття, П – практичне заняття, СР – самостійна робота, МК – модульний контроль, Е – екзамен, ІЗ – індивідуальне завдання.

Шкала оцінювання

100-бальна шкала	шкала ЄКТС	оцінка за національною системою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента

11. Політики курсу

11.1. Політика щодо відвідування

Здобувач освіти повинен відвідувати всі види занять, передбачені навчальним планом, згідно з розкладом. Графік консультацій із освітнього компонента оприлюднений на інформаційному стенді кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій. У разі відсутності здобувача на занятті він зобов'язаний його відпрацювати.

11.2. Політика щодо академічної доброчесності

Здобувач освіти повинен самостійно виконати всі завдання семінарських робіт та самостійного опрацювання, а, у випадку запозичень інформації, зобов'язаний коректно її відображати з посилання на першоджерело. Використання будь-яких джерел інформації під час проведення підсумкового контролю заборонено.

Використання інструментів штучного інтелекту в освітній діяльності здійснюється у межах вимог академічної доброчесності. Здобувач освіти зобов'язаний використовувати технології штучного інтелекту відповідально, прозоро та етично, з обов'язковим дотриманням принципів академічної доброчесності.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

11.3. Політика щодо дотримання термінів виконання завдань

Здобувач освіти повинен вчасно виконати всі завдання семінарських занять робіт у терміни, які встановлює викладач. У випадку відсутності здобувача освіти на занятті з об'єктивних причин (хвороба, заява по поважній причині) термін здачі робіт може бути змінений. До підсумкової форми контролю (заліку) здобувач освіти має відпрацювати пропущені заняття та здати усі теми. Ліквідація заборгованості відбувається під час проведення консультацій з освітнього компонента за графіком, визначеним викладачем.

11.4. Політика щодо визнання результатів неформальної освіти

Якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній (курси, семінари, тренінги, стажування) чи інформальній освіті і їх тематика, обсяг вивчення та зміст відповідають освітньому компоненту в цілому або його окремому розділу, змістовому модулю, темі (темам), що передбачені робочою програмою освітнього компонента, і проходження яких підтверджено документально (сертифікат, свідоцтво тощо), то зарахування результатів такого навчання здійснюється згідно з Положенням про порядок визнання результатів навчання здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, у Комунальному закладі вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

12. Рекомендована література

Основна

1. Бакалець О. А. Історія України з найдавніших часів до початку XXI століття : підручник (конспекти лекцій, персоналії, таблиці, документи, хронологія, тести, словник). Львів, 2024. 597 с.
2. Батюк Т. В. Історія української державності: навч.-метод. посіб. Львів, 2023. 176 с.
3. Бевз Т. Українська державність: ідеологія, політика, практика. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2022. 247 с. 3
4. Бойко О. Д. Історія України: підручник. 9-е вид., допов. Київ: ВЦ «Академія», 2023. 560 с.
5. Бойко О. Д. Новітня історія України (2014–2023 рр.) : навч. посіб. 2-е вид., допов. Київ : ВЦ «Академія». 2023. 224 с.

6. Грушевський М. Ілюстрована історія України. Київ: «Наукова думка», 2020. 720 с.
7. Історія та культура України: навчальний посібник / упоряд. : П.О. Бідзіля, С.С. Дідик, К.А. Касаткіна. Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. 156 с.
8. Історія української державності та культури: курс лекцій. Київ-Тернопіль, 2024. 92 с.
9. Історія української культури: підручник. 4-е вид. Київ, 2021. 368 с.
10. Зінкевич Р., Ратушна О., Нагірняк А. Історія державності та культури України. Львів: Львівська політехніка, 2020. 240 с.
11. Земерова Т. Історія України. Таблиці та схеми. Тернопіль: Підручники і посібники, 2022. 480 с.

Допоміжна

1. Артимишин П., Костюк О. «Велика Польща» та «руській мір»: Україна у суспільно-політичному дискурсі сусідів. Львів: Інститут українознавства, 2020. 240 с.
2. Верменич Я. «Радянська» чи «націоналістична»: ще раз про сутність політики коренізації 1920-початку 1930-х рр. *УІЖ*. 2020. № 3. С.158-175.
3. Волошенюк О. В., Мокрогуз О. П., Новікова Л. Є., Тримбач С. В., Черков Г. А. Українська історія в кінофільмах : посібник для вчителя / за ред. О. В. Волошенюк, В. Ф. Іванова. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 57 с.
4. Бортнюк Т., Голя Г. Екологічна освіта сучасного вчителя як складова освіти для сталого розвитку. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, Вип.1. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С.17-25.
5. Голя Г. М. Вітчизняна історіографія проблеми учительських кадрів церковнопарафіяльних шкіл. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Видавничий дім «Гельветика», Вип.4, 2021. С. 106-113.
6. Голя Г. М., Галан О.М. Історія Луцького педагогічного коледжу як джерело педагогічного краєзнавства. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 4. С. 65-74.
7. Голя Г. М. Досвід Луцького педагогічного училища у підготовці вчителів Волині (1944-1952). *Інноватика у вихованні*. Рівне: РДГУ, 2023. №17, С.341-348.
8. Голя Г. М. Організація педагогічної практики в Луцькому педагогічному училищі (40-70-ті рр. ХХ ст.). *Педагогічна наука і освіта ХХІ століття*. №3. Рівне, 2024. С. 246-255.
9. Голя Г. М., Хомярчук А. П. Формування національно-патріотичних цінностей у майбутніх учителів крізь призму історико-мистецької спадщини. *Молодь і ринок*. №10 (230), 2024. С.149-155.
10. Історія держави і права України / за ред. В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмолаєв, В. О. Рум'янцев та ін.; за ред. В. Д. Гончаренка. Харків : Право, 2019. 552 с. .
11. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року: Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 року № 527.
12. Крилова Н. І., Сараєва О. В. Історія та культура України (XX–XXI ст.): навч. посібник. Маріуполь : ПДТУ, 2019. 157 с.
13. Лазарович М. В. Російсько-українська війна (2014–2017 роки): короткий нарис. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2018. 239 с.
14. Мицик Ю. Від трипільців до кіборгів. Київ: «Кліо», 2020. 288 с.
15. Мовна політика: Україна і світ: монографія / за ред. Б. Ажнюка. Київ: Дім Дмитра Бураго, 2021. 420 с.
16. Панасюк О. Статути Великого Князівства Литовського як правова основа формування судових інститутів в українських землях. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 12. С. 46-50.
17. Рущенко Р. Війна цивілізацій. Анатомія російсько-українського конфлікту. Київ: Києво-Могилянська академія, 2020. 436 с
18. Росія-Україна: зради, союзи, війни / відп. ред. М. Литвин. Львів: Астон, 2022. 798 с.
19. Рущенко Р. Війна цивілізацій. Анатомія російсько-українського конфлікту. Київ: Києво-Могилянська академія, 2020. 436 с.
20. Семенюк С. Правда історія України-Русі. Львів. Літературал і мистецтво, 2021. 312 с.

21. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 496 с.
22. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 року №673.
23. Чорна, С. Україна-Русь : тисячолітня історія державотворення. *Голос України*. 2021. 25 берез. (№ 55). С. 1-4.

Інформаційні ресурси

1. Архів української періодики : оцифровані журнали і газети URL: <https://resource.history.org.ua>.
2. ЛІКБЕЗ. Історичний фронт. URL: <http://likbez.org.ua/>.
3. Інститут історії України НАН України. URL: <http://history.org.ua/uk>.
4. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua/>.
5. Історія України. URL: <http://vadpot2.freehostia.com/>.
6. Електронний архів Михайла Грушевського. URL: <http://hrushevsky.nbu.gov.ua/>
7. Локальна історія. URL: <http://localhistory.org.ua/>.
8. Мандрівки часом – історичний сайт. URL: <http://travel-in-time.org/uk/>.
9. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>.
10. Український центр вивчення історії голокосту. URL: <http://holocaust.kiev.ua/>.
11. Хроніки Любарта. URL: <https://www.hroniky.com/>
12. Prometheus. URI: <https://prometheus.org.ua/>

Викладач Галина ГОЛЯ